

Література

1. Ващенко В. В. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності /В. В. Ващенко // Фінанси України. – 2000. – № 3. – С. 40- 47.
2. Іващук І.О. Митні ініціативи в глобальному просторі : монографія / І. О. Іващук. – Тернопіль: підручники і посібники, 2007. – 304с .
3. Курок О. О. Активізація митно-тарифного регулювання в системі економії витрат промислових підприємств / О. О. Курок // Вісник ХНУ. – 2011. – № 5. – С. 111-117.

References

1. Vashchenko V. V. Mytno-taryfne rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti /V. V. Vashchenko // Finansy Ukrainy. – 2000. – # 3. – S. 40- 47.
2. Ivashchuk I.O. Mytni initsiatyvy v hlobalnomu prostori : monohrafiia / I. O. Ivashchuk. – Ternopil: pidruchnyky i posibnyky, 2007. – 304s .
3. Kurok O. O. Aktyvizatsiia mytno-taryfnoho rehuliuвання v systemi ekonomii vytrat promyslovykh pidpriemstv / O. O. Kurok // Visnyk KhNU. – 2011. – # 5. – S. 111-117.

Рецензія/Peer review : 15.7.2013 р. Надрукована/Printed :25.9.2013 р.

УДК 65.018 (477)

М.І. ЮДИНА

Хмельницький національний університет

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розкрито суть поняття собівартості як економічної категорії. Зроблено порівняльний аналіз методології та методики формування собівартості машинобудівних підприємств, визначено системи формування витрат, особливості та методи калькуляції собівартості машинобудівної продукції.

Ключові слова: собівартість, методи, системи обліку, методологія, калькуляція.

M. YUDINA

Khmelnytskyi National University

APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF ENGINEERING ENTERPRISES PRODUCTION COST

The article reveals the main point of the term cost as economic category. The article also considers comparative analysis of methodology and methods of engineering enterprises cost formation, expenditure forming system, main features and methods of engineering enterprises production cost estimation.

Key words: cost, method, accounting systems, methods, estimation.

Постановка проблеми. Окремі теоретичні питання щодо методик формування собівартості ще нерозв'язані та залишаються дискусійними. Певні розробки вітчизняних економістів з даної проблеми стали мало актуальними. Тому, аналізуючи опубліковані праці та існуючу практику формування собівартості продукції, можна стверджувати, що в них недостатньо простежуються специфічні моменти, обумовлені галузевими особливостями функціонування машинобудівних підприємств як об'єкта дослідження. Крім того, існуюча в даний час методика формування собівартості і розподілу непрямих витрат орієнтується в основному на ручні методи обробки інформації, тоді як ринкова економіка вимагає швидкого і своєчасного управління витратами.

Актуальність обраної теми в науковому, практичному і методичному аспектах посилюється ще й тим, що до цього часу відсутні системні дослідження проблеми планування собівартості машинобудівної продукції в ринкових умовах господарювання. Недостатня увага надається процесам прогнозування та планування витрат операційної діяльності як важливого критерію управління ефективністю роботи підприємств. Виникла нагальна потреба в ефективній методиці позиціонування та формування витрат діяльності машинобудівних підприємств, яка б відповідала інформаційним запитам користувачів. Недостатнє усвідомлення ролі витрат діяльності при формуванні повної собівартості продукції на практиці призводить до недосконалих управлінських рішень, що негативно впливає на фінансові результати діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи формування собівартості продукції, шляхів її зниження досліджено в роботах А. Акмаєва, О. Гетьмана, П. Іванюти, В. Зоріної, Ю. Цал-Цалка [1–4, 13], Г. Лугівської, Є. Мниха, С. Князева, В. Сопка, Ф. Бутинця, А. Гальчинського, С. Голова, М. Чумаченка. Проте багато питань потребують подальшого аналізу та інформаційно-роз'яснювального обґрунтування, конкретизації. До теоретичного аналізу проблем планування собівартості зверталися вчені-економісти: А. Аксененко, І. Басманов, В. Івашкевич, С. Покропивний, Я. Соколов, В. Стоян, Я. Плоткін, М. Чумаченко, О. Янушкевич та інші. Певний внесок у вивченні цієї проблеми зробили такі видатні зарубіжні економісти, як А. Апчерч, Д. Брамсон, Р. Гаррісон, Джай К. Шим, К. Друрі, Джон К. Шанк, Р. Каплан, Б. Нідлз, Дж. Ріс, Г. Фандель, Д. Хан, Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі й обґрунтуванні методів формування собівартості машинобудівних підприємств, у визначенні оптимальних методик формування собівартості і розподілі непрямих витрат для якісного управління витратами, визначення системи формування витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Собівартість є одним із найважливіших показників діяльності підприємства, оскільки він:

- комплексно характеризує рівень витрат усіх наявних ресурсів підприємства, а відтак, і рівень техніки, технології та організації виробництва;
- є підґрунтям для оцінки економічної ефективності виробництва;
- є базою для встановлення цін на продукцію;
- є основою для визначення прибутку підприємства.

Собівартість продукції є якісним показником, в якому концентровано відображаються результати господарської діяльності підприємства, його досягнення і резерви. Чим нижча собівартість продукції, тим більшою є економія праці, краще використовуються основні фонди, матеріали, паливо, тим дешевше виробництво продукції обходиться як підприємству, так і суспільству в цілому. Витрати, які включаються до собівартості продукції, визначаються Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та галузевими інструкціями з питань планування, обліку і калькулювання собівартості продукції.

Собівартість реалізованої продукції складається з виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат. До виробничої собівартості продукції включаються прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі; технологічна собівартість.

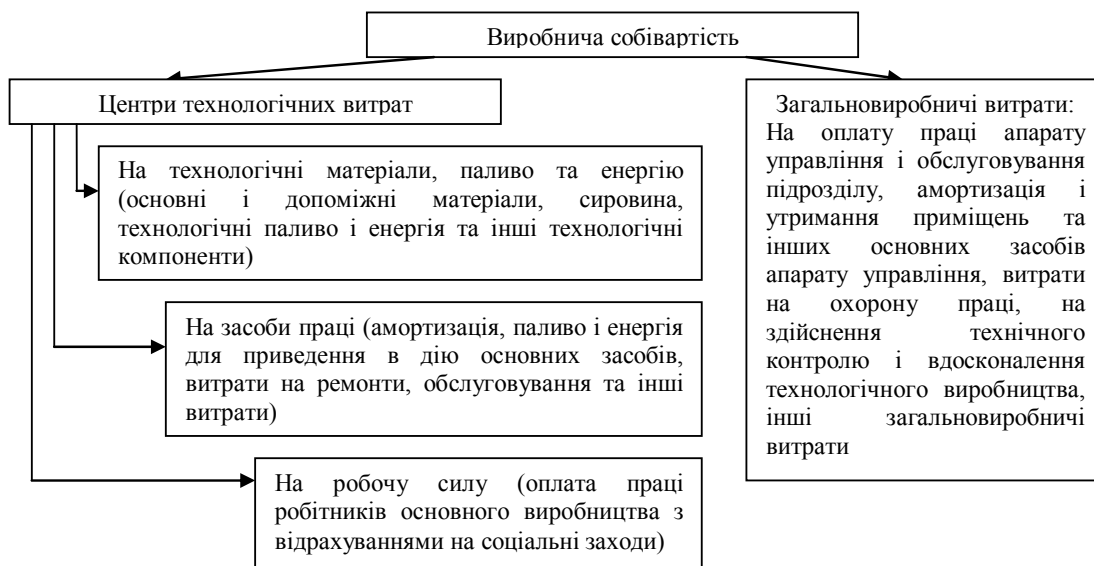

Рис. 1. Структура виробничої собівартості продукції

Собівартість продукції не має єдиного об'єктивного значення. Її величина залежить від методики розрахунку. При одних і тих самих витратах, при одному й тому ж обсягу виробництва, застосовуючи різну методику розрахунку можна отримати різні значення собівартості.

Визначення собівартості одиниці продукції неможливо без визначення та розподілу витрат. Розглянемо чотири методи калькулювання: позамовний, попроцесний, нормативний і простий [1]. Метод позамовної калькуляції полягає в обліку витрат за конкретним видом продукції, яка замовлена за договором. Метод передбачає облік витрат однорідного виду продукції у великій кількості. Нормативний метод обліку витрат здійснюється при плануванні за нормами витрат в розрізі кожної статті витрат. Простий метод калькулювання передбачає облік витрат за фактичними витратами з урахуванням витрат на основну, побічну та супутню продукцію.

Контроль за зниженням собівартості продукції і аналіз причин відхилень від плану найбільш ефективний тоді, коли дані ведуться в розрізі статей витрат за окремими видами продукції, за місцями виникнення витрат та за сферами відповідальності. Методи калькулювання залежать від типу організації і технології виробництва і включають в себе принципи збору інформації з центрів, витрат про використані ресурси, узагальнення і розподілу непрямих витрат. За будь-яких умов процес калькулювання передбачає вибір об'єкта витрат, формування прямих і непрямих витрат, що підлягають розподілу між об'єктами витрат.

На машинобудівних підприємствах, де виробництво продукції відбувається в одному технологічному процесі, витрати обліковуються по виробництву в цілому. А в тих, де продукція в процесі виробництва проходить декілька послідовних стадій, облік витрат слід організувати за окремими стадіями виробництва.

Методика групування витрат за об'єктами калькулювання є спільною для усіх галузей господарювання в нашій країні, але має свої особливості в машинобудівній галузі, зокрема, це стосується обліку прямих витрат, узагальнення і розподілу непрямих витрат, відображення даних у реєстрах внутрішньогосподарського обліку. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік групує первинні дані в декількох напрямках за економічним значенням, центрами витрат, доходів і сферами відповідальності, видами продукції. Це дає змогу формувати інформацію в тому напрямі, у якому вимагає система управління.

Основним завданням аналізу витрат є визначення собівартості одного окремо взятого виду продукції в загальній вартості товарної номенклатури підприємства. Собівартість включає як прямі, так і непрямі витрати. Якщо оцінка прямих витрат не викликає проблем, то непрямі витрати повинні бути розподілені за видами продукції за допомогою певного принципу. Точна собівартість одиниці виробу розраховується з величини накладних витрат, що

припадають на кожну одиницю продукції. Спочатку розрахунок накладних витрат базувався на прямих витратах праці. Останні легко піддавалися підрахунку з урахуванням погодинних ставок, і тому були базою при підрахунку собівартості продукції. Перевагою на користь цього методу була їх значна частка у собівартості продукції завдяки низькому рівню автоматизації.

З розвитком ринкових відносин виникає необхідність розширення асортименту продукції на машинобудівних підприємствах. З розширенням різноманіття продукції величина накладних витрат досягла тієї межі, де перестала спостерігатися кореляція між ними і прямими витратами праці.

На зміну методу оцінки за прямими витратами праці в масштабах усього підприємства прийшов інший метод – метод оцінки нормативів цехових накладних витрат на кожен вид продукції. При цьому величини нормативів установлювалися виходячи з особливостей виробничого циклу і залишалися незмінними протягом тривалого часу. Сутність моделі полягала в тому, що спочатку накладні витрати нараховувалися на так звані оцінювані одиниці (на окремі цехи і операції), потім розподілялися в кожному цеху на окремі види робіт [2].

Розглядаючи систему управління витратами можна сказати, що вона характеризується двома основними ознаками, які можна покласти в основу їх класифікації:

1. Повнота включення витрат у собівартість продукції:

а) система обліку повних витрат – традиційна система, згідно з якою весь обсяг витрат, що були у звітному періоді, відноситься на об'єкти калькулювання, і таким чином визначається їх повна собівартість;

б) система обліку неповних витрат – у цьому випадку на об'єкти калькулювання відноситься лише частка загальних витрат за будь-якою ознакою (наприклад, за ознакою, залежності витрат від обсягу виробництва). Одним із найбільш поширених видів даної системи є «директ-костинг»;

2. За рівнем нормування витрат:

а) система обліку фактичних витрат передбачає відображення господарських процесів та витрат, які при цьому сталися протягом звітного періоду;

б) нормативно-планова система обліку витрат передбачає планування майбутніх витрат на підприємстві на підставі діючих норм та фіксації відхилень фактичних витрат від запланованих. Цей метод в нашій країні називають нормативним, за кордоном – «стандарт-кост».

Методи обліку повних витрат передбачає всебічне й точне відображення абсолютно всіх витрат у собівартості продукції. Витрати в цій системі групують за трьома напрямками: економічними елементами (або статтями калькуляції), місцями виникнення і центрами відповідальності, видами продукції. Розрізняють кілька варіантів системи повних витрат:

1. Система обліку фактичних витрат передбачає відображення усіх витрат, які трапилися у процесі діяльності, в собівартості продукції.

2. Система обліку нормальних витрат. Її особливістю є застосування підприємствами, які працюють в умовах внутрішньогосподарського розрахунку, середніх (але завжди твердих цін на матеріали, енергію, послуги) або так званих нормальних цін.

3. Система обліку нормальних витрат, що ґрунтується на поданні адміністрації інформації про майбутні виробничі витрати за задалегідь передбаченими нормами. Вона дає змогу відображати рівень використання ресурсів підприємства у процесі його господарської діяльності, що, у свою чергу, полегшує прийняття управлінських рішень [5].

Системи, що обліковують повну собівартість, зорієнтовані на виробництво, а принципи їх обліку відповідають вимогам відображення технологічних аспектів процесу виробництва. Облік повних витрат спрямований переважно на вдосконалення калькуляції й контролю за витратами з кожного окремого виду готової продукції, що надає цим системам певних переваг:

а) витрати розраховуються на основі даних про рівень використання виробничих потужностей, а не ставляться у залежність від обсягу виробництва. Саме використання виробничих потужностей, на думку Т. Скоуна, основоположний фактор у формуванні собівартості [12];

б) аналіз відхилень фактичних витрат від нормативних дає змогу контролювати ефективність господарського процесу. За допомогою цього вдається уникнути необґрунтованих випадкових коливань собівартості.

Системи обліку повних витрат мають певні недоліки, які компенсують зорієнтовані на ринок системи обліку неповних витрат, які спрямовані на вдосконалення методики прийняття управлінських рішень, уміння коригувати їх залежно від зміни ринкової кон'юнктури та інших внутрішніх і зовнішніх факторів.

Висновки з даного дослідження. Отже, досліджуючи дані проблеми слід зауважити, що при формуванні собівартості продукції машинобудівних підприємств виникає потреба в методичних рішеннях та методах формування собівартості продукції, а саме:

- визначення переліку статей витрат та обґрунтування методики їх відображення;
- розподіл витрат між готовою основною, побічною продукцією та незавершеним виробництвом;
- обґрунтування методики розподілу непрямих витрат між видами продукції;
- встановлення центрів витрат, доходів і сфер відповідальності.

Від правильно обраного методу обліку витрат залежить точність розрахунків собівартості продукції машинобудування.

Література

1. Акмаев А.И. Анализ формирования себестоимости продукции на металлургическом предприятии / А.И. Акмаев // Наукові праці Донецького державного технічного університету. – 2002. – № 47. – С. 137–142.
2. Гетьман О.О. Економіка підприємства : [навч. посіб.] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
3. Зоріна В.Н. Формування та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в галузях народного

- господарства : [навч. посіб.] / В.Н. Зоріна, Г.В. Сеніна. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 240 с.
4. Іванюта П.В. Управління ресурсами та витратами : [навч. посіб.] / П.В. Іванюта, О.П. Лугівська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.
 5. Кріпак Л.О. Особливості формування витрат на виробництво та собівартості продукції на промислових підприємствах / Л.О. Кріпак // Держава та регіони. – 2006. – № 5. – С. 366–370.
 6. Ксьондз С.М. Сучасні проблеми у формуванні собівартості продукції / С.М. Ксьондз // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2004. – № 6. – С. 166–170.
 7. Максимова В. Визначення об'єктів формування витрат / В. Максимова // Підприємство, господарство і право. – 2005. – № 10. – С. 155–159.
 8. Методы расчета себестоимости, используемые для принятия решений: современная практика учета. – Люксембург : Офис официальных изданий Европейского Сообщества, 1997. – 60 с.
 9. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості // Бухгалтерія. – 2002. – № 3. – С. 23–26.
 10. Палій В.Ф. Техніко-економічний аналіз підприємницько-господарської діяльності машинобудівних підприємств : [посіб. для вузів по спец. «Економіка і управління в машинобудуванні»] / В.Ф. Палій, Л.П. Суздальцева. – М. : Машиностроение, 1989. – 272 с.
 11. Поповенко Н.С. Классификация затрат как информационный источник формирования себестоимости промышленного предприятия / Н.С. Поповенко, Л.П. Сухина // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 12. – С. 168–178.
 12. Скоун Т. Управленческий учет / Т. Скоун. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 179 с.
 13. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : [навч. посіб.] / Ю.С. Цал-Цалко. – К. : Либідь, 2002. – 656 с.

References

1. Akmaev A.I. Analysis of production cost forming on the iron and steel company / A.I. Akmaev// Scientific works of Donetsk National University. – 2002. - № 47. – S. 137-142
2. Hetman O.O., Shapoval V.M. Business economics: [training manual] / O.O. Hetman, V.M. Shapoval. K.: Center of training literature, 2010.- 488 s.
3. Zorina V.N., Senina H.V. Formation and calculation of production cost (services) in national economy sphere: training manual. – K.: Center of training literature, 2005.- 240 s.
4. Ivanyuta P.V. Resources and expenditure management: [training manual] / P.V. Ivanyuta, O.P. Luhivska. – K.: Center of of training literature, 2009. – 320 s.
5. Kripak L.O. Features of producing expenditure forming and production costs on industrial enterprises / L.O. Kripak // State and regions. – 2006. - № 5. - S. 366-370
6. Ks'onz S.M. Modern problems in production cost forming/ S.M. Ks'onz// Bulletin of Technical University Padillya. – 2004. - № 6. – S. 166-170
7. Maksimova V. Object forming expenditure / V. Maksimova // Enterprise, household and law. – 2005.- № 10. – S. 155-159
8. Cost calculation methods for decision-making: modern accounting practice. – Luxemburg: Office of official publications of European Community, 1997. – 60 s.
9. Methodological recommendations of production (service) cost forming in the sector of industry// Accounting. – 2002. - № 3.- S. 23-26
10. Paliy V.F., Suzdaltseva L.P. Engineering economy study of engineering enterprises business activity : [Training manual for Universities “Economics and engineering management” department].- M.: Engineering, 1989.- 272 s.
11. Popovenko N.S. Classification of expenditure as informational source of industrial enterprise cost / N.S. Popovenko, L.P. Sukhina // Current economical problems. – 2008. - № 12.- S. 168-178
12. Skoun T. Business management/ T.Skoun.- Moscow: Audit, UNITY, 1977. - 179 s.
13. Tsal-Tsalko Yu.S. Enterprise expenditure: [training manual] / Yu.S. Tsal-Tsalko. – K.: Lybid. - 2002. - 656 s.

Рецензія/Peer review : 23.7.2013 р. Надрукована/Printed :8.9.2013 р.

УДК 338.23:343.3

О.В. СУСІДЕНКО

Хмельницький національний університет

СУЧАСНА ПАРАДИГМА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Статтю присвячено дослідженню методичних підходів щодо оцінки фінансової безпеки підприємства, та запропоновано власний підхід до оцінки фінансової безпеки підприємства

Ключові слова: фінансовий стан, безпека, фінансова безпека підприємства, оцінка фінансової безпеки підприємства.

O. SUSIDENKO

Khmelnytsky National University

MODERN PARADIGM OF ASSESSING THE FINANCIAL SAFETY ENTERPRISE

The article studies the methodological approaches to the assessment of financial safety company and a proposed approach to assessing financial safety company.

Keywords: financial condition, safety, security, financial safety company, assessment of financial safety.

Постановка проблеми. Дослідження фінансової безпеки підприємства потрапили в поле зору представників вітчизняної економічної науки порівняно недавно. Чинником посилення уваги до цих проблем є трансформаційні